

Nejsme tady jen kvůli utrpení, ale aby nám život přinesl něco dobrého, co nás povznáší a rozvíjí

 radiouniversum.cz/poltikovic-viliam-1d-nejsme-tady-jen-kvuli-utrpeni-ale-aby-nam-zivot-prinesl-neco-dobreho-co-nas-povznasi-a-rozviji

Viliam Poltikovič Díl 1/3

Text 5.7.2024 28 min Přehrát

#Víra

O našich pořadech bych mohla říci, že v nich mluvíme prakticky o všem, co se týká našeho života: O proměnách světa, lidských osudů, o zákrutách života, podařeném i nepodařeném hledání hodnot, o penězích, starostech, maličkostech i velkých věcech, o zdraví, o myslí, o politice. O jednom tématu však prakticky nemluvíme, a to nejen my, ale celá západní společnost: O smrti. Smrt, a možná ještě více umírání, nepatří na Západě mezi atraktivní témata, a toto mlčení považujeme za normální, přirozené, až zdravé. Ale je tomu tak skutečně? Stačí se podívat do jiných kultur a najdeme zcela jiný přístup. A nemusíme k jiným kulturám, stačí nahlédnout do té naší – jen trochu zpět v čase, tedy vydat se „kupředu do minulosti“ – a najdeme zřetelně odlišný vztah ke smrti, umírání, obřadům, ale také ke svým předkům. Skutečně si ulevíme, když se celý život budeme ke smrti otáčet zády? Nebo nám paradoxně a překvapivě může rozjímání o smrti prozářit život, a udělat ho hezčím a smysluplnějším? O životě, spiritualitě, i o tom, proč západní civilizaci často není dobře po těle ani po duši, si dnes budu povídat se spisovatelem a dokumentaristou Viliamem Poltikovičem.

Martina: Ještě doplním, že jsi natočil možná více než 170 dokumentů. Jen namátkou zmíním Duše východu, Kapka z poháru nesmrtelnosti, Dalajláma v Buddhových stopách. A také jsi autorem několika knih, zmíním třeba jednu z posledních, Touha po absolutnu. Já jsem se dívala na tvůj život, a ty jsi natáčel už před rokem osmdesát devět, ale

přeci jenom gro spočívá potom v devadesátých letech – pověz mi, Viliame, kdy jsi se ty sám, osobně, začal zajímat o věci, kterým říkáme „duchovní“?

Viliam Poltikovič: Co moje paměť sahá. Už jako malé dítě mě vždy zajímaly otázky, proč tady jsme, odkud jsme přišli, kam jdeme. To ve mně bylo od útlého věku, od dětského věku, ale zjistil jsem, že mi na to dospělí ani nedokážou plně odpovědět. A tak nejrannější odpovědi jsem nacházel tak, že jsem si povídal s Měsícem. V podvečer, když děti už odešly domů, a zůstal jsem na pískovišti sám, tak jsem tam měl své místo u velkého stromu, a díval jsem se na Měsíc, ptal se ho, a on mi odpovídal.

Martina: A kdy byl sdílnější? Když byl nov, nebo úplněk? Kdy ti dával odpovědi?

Viliam Poltikovič: Kdykoliv. Ale když byl úplněk, tak byl samozřejmě působivější.

Když jsem byl dítě, přišla ke mně krásná, moudrá a silná neviditelná bytost a ukázala mi celé bytí. Vznesli jsme se, nebe černé, Země svítila – a všechno jsem viděl.

Martina: A dával ti opravdu odpovědi? A na co ses ho ptal? Na co se ho ptalo třeba čtyřleté dítě? Asi ne na smysl života.

Viliam Poltikovič: Ale právě že také. Ale tato komunikace byla neverbální, bylo mi to nějak sdělováno vjemem. Měl jsem třeba ještě jako dítě předškolního věku úžasný zážitek – je to v jedné knížce, ale moc o tom nemluví – živý sen. Ale nebyl to ani sen, ani to nebyla realita. Říká se tomu „živý sen“, protože pro to jiné označení není. Ale bylo to neobyčejně silné, a vnímal jsem, že ke mně přišla moudrá bytost, kterou jsem neviděl – neviděl jsem tvar – jen jsem vnímal, že je neobyčejně moudrá, silná a krásná. A ta mi vlastně ukázala celé bytí. Vnímal jsem vizuálně tak, že jsme se vznesli do prostoru – byla sice

tma, ale všechno bylo osvětlené, nebe bylo černé, ale Země svítila – a všechno jsem viděl. A v tu chvíli jsem nahlédl veškeré bytí. Ale těžko se to dá pojmout doslovně, protože jsem vnímal, co to je.

Martina: Je pro důležité, když to někomu sdělíš, a on třeba řekne: „Tak se ti to zdálo“, nebo: „To je pábení. To jsi musel mít velkou fantazii.“

Viliam Poltikovič: Tak jasně. Bylo to především pro mě. Jenom chci druhým naznačit, že někdy odpovědi přijdou i touto cestou, ne všechno se dovíme ve školách a od starších lidí. Ale zkušenosti a poznání přicházejí různými cestami. Proto to zmiňuji. A už je na každém, jak si to přebere.

Martina: Dá se říci, že vlastně celá tvoje pozdější tvorba, zejména v devadesátkách a později, je věnována hledání odpovědí na otázky, které jsi formuloval už tehdy na písku?

Viliam Poltikovič: Dá se to tak říci. Ano.

Martina: A znáš už odpovědi?

Viliam Poltikovič: Některé odpovědi znám, ale zase přicházejí nové otázky.

Osvobozování se od všech naučených představ a stereotypů je velice důležité, aby byl člověk opravdu svobodný, a život si užil

Martina: Odpovědi jsou asi také živé.

Viliam Poltikovič: Ano, a je to proces. Poznávání je, dá se říci, nekonečný proces. Ale to, co chci těmito filmy ukázat, je inspirace k tomu, že to je nějaký přesah, něco, co nás přesahuje, že jsme součástí něčeho mnohem většího, než si běžně uvědomujeme, a že není jen to, co vidím, a co vnímám smysly, ale že bytí je mnohem impozantnější a větší než to, co vnímám. A potom vnitřní osvobozování se, protože my často ani nedohlédneme, jak moc jsme ovlivněni

společností, výchovou, a tak dále. A tento proces vnitřního osvobodování je také velice náročný. Kolikrát na svých blízkých vidíme, jak zápasí s různými prožitky z dětství, s rodiči, a tak dále, chybí jim láska, nebo tam bylo něco, co je poznamenalo na celý život. Takže toto vnitřní osvobodování se od všech těchto věcí a představ, naučených stereotypů je velice důležité, aby byl člověk opravdu svobodný, a život si užil.

Martina: Musím říct, že jsem vděčná za tvé přemýšlení, za tvůj vhled, i za tvou odvahu mnohé věci ve svých dokumentech otevírat, protože děláš – řekla bych – dost práce za nás. My si můžeme dovolit žít ve spěchu, a mnohdy i ve svých nabitých představách, které jsme přejali od společnosti, aniž bychom nad nimi dál přemýšleli, protože ty to někdy umyslíš za nás, a otázky, které v nás probouzíš, jsou nesmírně důležité. Musím říci, že mě velmi zaujalo, když jsi začal natáčet svůj film s dalajlámou, svůj dokument Dalajláma v Buddhových stopách. Ty jsi se s ním několikrát setkal – teď budu klouzat po povrchu – a myslím, že to na spoustu lidí udělá dojem: „Ten Viliam se setkal s dalajlámou.“ Udělalo to dojem i na tebe?

Viliam Poltikovič: Jo. Toto setkání bylo moc hezké, vždycky je hezké. Je to opravdu velká osobnost. On je podmanivý právě i svou neformálností, smyslem pro humor a bezprostředností, že si člověka jakoby přivine a popláká, zatahá za vousy, za vlasy. Bylo to milé.

Martina: Jak se tak člověk s dalajlámou setká? Protože to, že jsi dokumentarista, nemusí až do Dharamsaly dojít. Jakým způsobem se člověk může dostat k audienci k dalajlámovi, nebo dokonce získat jeho čas, takže mu dělá průvodce?

Viliam Poltikovič: Cesty jsou různé. Ty oficiální bývají delší, klopotnější. My, jako čeští filmaři a novináři, máme tu výhodu, že Václav Havel jako první hlava státu přijal dalajlámu v Čechách, takže exilová vláda je vždycky vůči Čechům a Tchaj-wanu, otevřenější, takže

z toho můžeme čerpat výhodu. Ale je tam i sdílení nasměrování, že on byl třeba rád, že se ho ptám na jiné věci, než se ho běžně ptají novináři, a že může mluvit o nauce, o poznání.

Martina: Je pravda, že občas jsou rozhovory s dalajlámou takové, jako kdyby se člověk ptal kvantového fyzika na základy matematiky, tedy, že po něm lidé stále chtějí vědět základy Dharmy a podobně. O čem jste se bavili? O čem jste si povídali, když se vypnuly kamery?

Viliam Poltikovič: Nebylo moc času, a já ho také nechci zdržovat. Tak, když se zavřely kamery, tak to byla chvilka ohledně lidského sdílení. Ale musím říci, že k nám byl opravdu velice vstřícný. V podstatě hned první setkání, které jsem měl do seriálu Duše východu, tak jsem sám netušil, jak moc je vytížen. Já jsem tenkrát putoval po Indii, a po dohodě s jeho kanceláří v Dillí, která mi poradila: „Napište mu dopis. My mu ho předáme“, jsem dopis napsal, s tím, že mi řekli, že mám zavolat, jestli mu ten dopis předali. A já jsem tam ještě napsal, že jsem vytížený, že hodně cestuji, a kdyby mě dalajláma mohl přijmout koncem prosince.

Martina: Prostě jsi mu poslal dva, tři termíny, ať si vybere?

Viliam Poltikovič: A skutečně jsem pak dostal odpověď, že nás čeká na Silvestra a že máme přijít tak o den dřív. A věnoval se nám celý den, mohli jsme tam i natáčet, byli jsme v jeho soukromí. A pak říkal, že zítra můžeme pokračovat. A já jsem říkal: „My už zítra musíme na festival do Ladaku, abychom stihli velké tance v maskách.“ Tak on zrušil nějaké rozhovory s Američany, a ještě se nám ten den věnoval. Takže k nám byl opravdu velice milý a vstřícný.

Snažím se být plně ponořen v přítomnosti. Tedy, když jsem teď s tebou, tak vnímám tebe, a nic jiného.

Martina: Musel jsi na něj udělat dojem. Jaký dojem udělal on na tebe? Člověk má tendenci mít očekávání, a byl by rád, že se ocitne u takového člověka, kde by na něm něco z jeho svatosti ulpělo. Měl jsi také tento dojem? Chtěl jsi se chvíli hřát ve stejném světle, jako on? Je to správný pocit?

Viliam Poltikovič: Ne, já to takhle nemám. Já jsem si samozřejmě cenil jeho přítomnosti, ale spíš jsem byl rád, že mohu sdílet a přijímat jeho čistou mysl, smysl pro humor, a jeho neformálnost. Protokol kolem dalajlámů byl dříve takový, že se člověk pomalu nesměl dotknout ani jeho stínu, natož se ho dotýkat fyzicky. On všechny tyto staré konvence zrušil, a rád si podává ruce, objímá se. A v tom je opravdu velice podmanivý, jak jsem řekl. Takže jeho přítomnost je vždy krásná. Ale že by to bylo tak, jak jsi říkala, to asi ne.

Martina: Ty jsi pak později natáčel dokument o svatých mužích v Indii. Řekni mi, je rozdíl mezi těmi muži, které považují Indové za svaté, a mezi dalajlámou? Nebo je setkání s těmito bytostmi podobné?

Viliam Poltikovič: Je to podobné. Každý jsme jedinečný, každý jsme v nějakém místě, v nějakém bodě cesty. Ale potkal jsem vícero takových velkých bytostí. Takže tam jsou podobná styčná místa, ať už to jsou jogíni, nebo třeba amazonští šamani. Je to prostě velká duše. Velká duše.

Martina: Lidé, kteří se s dalajlámou setkali, často mluví, píšou, o tom, že z něj opravdu vyzařuje silná energie, že v jeho přítomnosti cítí klid, laskavost, soucit. A v Dalajlámově kočce jsem se dočetla, že je to tak, jako kdyby byl pro něj člověk v tu chvíli skutečně tím nejdůležitějším, tou nejdůležitější bytostí na světě. Je to tak?

Viliam Poltikovič: Tak určitě. On je velice integrovaná, vyrovnaná, klidná osobnost. A tento klid se pak přirozeně přenáší na okolí. A vlastně se řídí tím, co vlastně říkám i já, když se mě lidé ptají, co

praktikuji. Říkám: „Moc toho nepraktikuji, ale snažím se být plně ponořen v přítomnosti. To znamená, že když jsem teď s tebou, tak vnímám tebe. A nic jiného pro mě není.“ A stejně tak, když dalajláma s někým je, tak vnímá toho, s kým je, a nic jiného pro něj není, a to je pro něj přítomný okamžik. A čím víc jsme ponořeni do přítomné chvíle, do společného sdílení, čím méně myslíme na to, co bylo, co by mělo být, co jsem udělal, a co jsem neudělal, a tak dále, tak si tím víc uvědomujeme možnosti toho, jak se můžeme rozhodnout, co můžeme udělat. Jsme v dané situaci svobodnější. Takže toto doporučuji každému, aby se snažil víc být v přítomnosti, a méně myslí odlétával někam jinam. A pak si užije život daleko víc.

Jak být v přítomném okamžiku? Udělat rozhodnutí, a když se to nedaří, tak se k tomu stále vracet. Chce to úsilí, protože nic cenného nepříjde jen tak.

Martina: Jak ses to učil, být v přítomném okamžiku? Protože to se velmi snadno řekne. Mnoho lidí to přijme za své, a řekne: „Ano, to dává logiku“, ale k praktikování jsou to světelné roky.

Viliam Poltikovič: Ale já bych nedával dopředu, jak dlouho to...

Martina: Ne, já tím myslím, že to, že to přijmeme za své, neznamena, že na této cestě už jsme, nebo že to děláme.

Viliam Poltikovič: Tak je to jako se vším, čeho chceme dosáhnout. Je to nějaký proces, a v tom procesu je důležité vytrvat, mít pevné rozhodnutí, a i když to třeba nejde, tak se k tomu pořád vracet. Mít rozhodnutí, a toto rozhodnutí musí mít i nějakou sílu. Takže je dobré učinit nějaké rozhodnutí, když jsme třeba v nějakém dobrém stavu, dobrém naladění, nebo v nějakém krásném prostředí, kde je naše emoce příjemná, silná, a když se v takové situaci k něčemu rozhodneme, tak to má větší sílu. A samozřejmě, když se to nedaří, nebo nám to nejde, tak se k tomu prostě vracet. Je to asi jako, když se učíme buddhistickou meditaci – tedy zbavit se myšlenek – tak se učíme

vnímat myšlenky, které přicházejí, ale nechytáme se jich. Myšlenku si vědomím, a nechám ji zase odplout. A to je proces. Prostě se člověk učí. A chce to nějaké úsilí, protože nic cenného nepřijde jen tak.

Martina: Já jsem ti říkala, když jsme se teď potkali, že moderátor vždy, když s tebou dělá rozhovor, tak jsem si všimla, že po několika málo otázkách začíná mluvit stejně přemýšlivě jako ty, stejně tiše jako ty, a vlastně úplně převezme tvůj přemýšlivý přístup. Co jiného je ještě tak nakažlivé? Myslím tím z toho, co člověk vyzařuje. Co sis třeba ty odnesl z dalajláмова přístupu? Co jsi mohl okoukat, nebo co jsi nasál, a všiml sis toho třeba až později, že tě tím vlastně obohatil?

Viliam Poltikovič: Je to bezprostřednost, neformálnost, to, že se nepovažuje za něco důležitého, výjimečného, ale je to jeden z nás, že všichni jsme bratři a sestry. A jeho optimismus. To, co tady řeknu, je obecným principem tibetského buddhismu, který on ztělesňuje: Oni se neberou tak, že člověk je pán tvorstva, ale berou se tak, že jsme v proudu všech bytostí, a těmito bytostmi jsou i stromy, kameny, potoky, hory. Všechno to je pro ně živé. Všechno to jsou entity prostoupené nějakou živou duchovní bytostí. A člověk je jedním projevem v tomto proudu, a nejsou tu prvořadě mé zájmy, ale všichni jdeme společně po cestě, a všichni chceme být společně šťastni. A naopak druzí jsou pro mě důležitější, než já, protože bez nich bych tady já nemohl být, bez nich bych nemohl žít. Jsem odkázán na jejich pomoc, na jejich vzájemné působení. Takže tohle dalajláma ztělesňuje svrchovanou měrou, a je to z něj cítit. A to je právě krásné.

Ale to jsem tam zažil všude. Když mě pozvali vesničani na oběd, tak jsme prohodili pár slov: Co počasí, úroda, a pak se mluvilo o poznání, tedy vlastně o tom, abychom byli všichni šťastni. Stejně tak, když jsem šel na pivo s intelektuály, nebo s motorkáři, tak jsme si nepovídali

o politice, a ženských, nebo sportu, ale zase o poznání, a o tom, jak to tedy udělat, aby byly bytosti šťastny. To tam je dennodenní předmět přemýšlení a realizace v životě.

Martina: Myslíš, že v tom je jeden z největších rozdílů mezi západním a východním pohledem?

Viliam Poltikovič: Myslím, že ano. Tady jsem já, moje zájmy, možná moje rodina, moji blízcí, a to ostatní jde tak nějak do pozadí. Ale tam ne. Já teď možná předběhnu: Točil jsem tam teď film o himalájských věštcích, o orákulech, a když jsem se jich ptal, mimo jiné, jak vidí současný svět, který je jaksi neutěšený, když člověk vidí média, tak na něj nějaký optimismus nedýchne, tak mi řekli, že to je právě výzva především pro západní, euroamerický svět, který se právě příliš zhlédl v materiálních hodnotách a svých zájmech, a že je právě na nás, abychom se začali vnímat tak, jakože jsme součástí celku, že tady nejsme jenom já a moje zájmy, ale že jdeme všichni společně. Naučit se vnímat jednotu, tedy že jsme součástí něčeho většího, a že záleží na štěstí a prosperitě všech, všech bytostí.

Martina: A jak to vidí? Zvládneme tuto výzvu? Co na to říkají himalájská orákula? Zvládne to Západ, nebo jsou scénáře rozepsány?

Viliam Poltikovič: Drží nám palce.

Martina: Aha.

Viliam Poltikovič: Ale jo. Říkají, že by měla přijít dobrá změna. Říkali, že se nemusíme bát jaderné války, nějakého globálního konfliktu. A že jde o to, to vydržet, nenechat se strhnout do materiálních věcí, a do nenávisti, do těch tendencí, které vnímáme, do sobeckých zájmů. Že je třeba to vydržet a že změna přijde.

Jak se postavit k dnešní krizi? Rozvíjet soucítění, vědomí, že tady nejsme sami, ale společně. Snaží se nás rozdělit, a my tím ztrácíme svou sílu. Návratem k vědomí jednoty se nám síla vrátí.

Martina: Viliame, vždycky to vypadá, že čím prostší život člověk vede, tím blíž má k tomu, aby nesklouznul do materiálu a aby v sobě našel čistotu myšlení, vědomí. Ale znamená to, že vlastně pokrok, technologie, to všechno, co člověk dokázal silou lidské mysli, ducha, rozumu, nás táhne jinam? Tato představa se mi úplně nelíbí, což není důležité, ale ptám se tě: K čemu jsi dospěl ty?

Viliam Poltikovič: Obojí má svůj význam. Ještě se vrátím k Tibeťanům: Obdivuji na nich, že tamní život v jejich podmínkách je náročný. Něco vypěstovat, udělat v těchto drsných podmínkách vyžaduje velké úsilí, to znamená, že musí být velice praktičtí, pracovití, a zároveň mají velký smysl pro přesah, pro spiritualitu, o které my tady vlastně nic nevíme. Oni mají asi deset výrazů pro vědomí, a my jeden, maximálně před tím nějaké předložky. Takže jejich vnímání tohoto světa je mnohem bohatší a mnohem širší, a zároveň obstojí prakticky i v náročných, drsných podmínkách, kde bychom těžko dokázali přežít. Takže technologie jsou samozřejmě dobrá věc, protože dokážou ulehčit život, ale je třeba s tím umět zacházet. Je to jako se vším – umělá inteligence: Dobrý sluha, zlý pán.

Martina: Ve filmu Dalajláma v Buddhových stopách zazněl Buddhův citát, že účelem duchovního života není získávat nějaké dary, slávu, vědění, nebo úctu, ale podstatou je neotřesitelné osvobození srdce čili vnitřní svoboda. Snadno se to řekne, snadno se s tím souhlasí, ale těžko se to udělá. Myslíš, že máme v tomto smyslu slova nakročeno k vnitřní svobodě? Protože já se obávám, že si naopak myslíme, že jdeme za svobodou, a přitom couváme, a jenom jsme si toho nevšimli. Jak to vnímáš ty? Dalajláma? Orákula?

Viliam Poltikovič: Tak nakročeno máme všichni. Je to vlastně smysl našeho života, že se naše poznání otevírá, rozvíjí, a tím se otevírá i vnitřní osvobození. Ale cesta samozřejmě nemusí být přímá. Řada

bytostí je ve slepé uličce, nebo se uzavřely do nějakého užšího vidění, a ztotožňují se s ním. Ale to je proces.

Martina: Každá krize by měla člověka poňoukat k tomu, aby ji vyřešil, a posunul se dál, ať už je to nemoc, ztráta majetku, ekonomická krize ve společnosti, nebo tato sociálně ekonomicko-politická krize, kterou žijeme právě teď my. Myslíš, že i tento stav, ve kterém jsme – a který mnozí vnímají jako něco nesmírně nepohodlného, nepříjemného, a smutného – je šance? Rozumíš, já jsem se rozhodla, že z toho dneska vykřešu optimismus, i kdyby na chleba nebylo.

Viliam Poltikovič: Ano, je to velká šance, čím je situace vyhocenější, tím víc nás nutí zaujmout určité postoje, a nějakým způsobem ji řešit, nebo ji nějako přijmout, transformovat – a to je veliká příležitost. Určitě.

Martina: To mi nestačí – potřebuji návod. My jsme totiž společnost, která na všechno potřebuje manuál, a čím jednodušší, tím lépe. Umíš poskytnout manuál na to, jakým způsobem se k této situaci ve společnosti, k této krizi, postavit? A to i pro lidi, kteří se dosud tomuto přemýšlení nad vědomím nevěnovali?

Viliam Poltikovič: Tak jednak jde o to rozvíjet – což už jsem zmínil – soucítění, to znamená vědomí toho, že tady nejsem sám, ale že jsme tady všichni společně. Protože jeden z negativních rysů současné situace je, že se nás snaží rozdělit až opravdu na individuality, a čím více jsme rozděleni, tím více ztrácíme svou sílu. A když se naopak začneme vracet k vědomí jednoty, propojenosti, tak se nám síla vrací, takže se stáváme pevnějšími, a začne se v nás rozvíjet sebedůvěra. To znamená, že si začínám uvědomovat, že jsem lidská bytost, která má svůj význam. A že o tom, co se děje, nerozhoduje nějaká výkonná složka, že to nejsou politici, nebo nějakí mocnáři – a že se to může změnit raz dva. Prostě všechno záleží na součtu vědomí všech bytostí. Takže všichni máme přímý vliv na to, co se děje.

Takže když já změním sebe – a sebe můžu změnit ráz naráz, protože na sebe mám přímý vliv, u druhých si to můžu jenom přát, aby nešli do války, nebo nevím co – když tedy začnu být já vnímavější, laskavější, empatictější, vstřícnější, tak už jenom toto, kdyby se podařilo začít realizovat, tak bychom viděli, jaké změny se v nás, a v našem okolí začnou dít. A pak se rozvíjí i důvěra, že tady nejsme jenom proto, abychom trpěli, ale aby život opravdu přinesl něco dobrého, co nás i povznáší a rozvíjí. Takže s vědomím propojenosti, vnitřní síly, a s rozvojem důvěry – ale ne slepé důvěry, ale důvěry ve své možnosti, v to, že jsem bytost, která může svou osobností přispět do celkové mozaiky něčím dobrým, a ne z ní jenom něco těžít – se mnohé věci začnou měnit. Doporučuji každému, ať si to vyzkouší, a sám uvidí.

Všechny příspěvky s Viliam Poltikovič

Diskuze:

Napsat komentář

E-mailová adresa nebude publikována.